

Okul Yöneticilerinde Sanal Kaytarma Davranışı

Cyber Loafing Behaviour of School Administrators

Güven ÖZDEM*, Abdullah DEMİR**

Öz: Bilgisayar/akıllı telefon ve internet teknolojilerinin yaşamın her alanında olduğu gibi örgütlerde de yaygın kullanımı son yıllarda artmaktadır. Sanal kaytarma, bir çalışanın, iş saatleri içerisinde, çalıştığı kurumun internet bağlantısıyla kullanmış olduğu bilgisayar ve akıllı cep telefonunu kişisel amaçlarına yönelik olarak kullanması olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Giresun (merkez) ilinde ilkökul, ortaokul ve ortaöğretim okullarında görev alan okul yöneticilerinin iş ortamlarında kullanmış oldukları sanal kaytarma türlerini ve sanal kaytarma faaliyetlerini belirlemektir. Araştırmada ayrıca okul yöneticilerinin sanal kaytarma faaliyetlerinin sıklığının demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Giresun ili merkez ilçede Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim (ilkokul-ortaokul) ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 104 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda okul yöneticilerinin önemsiz sanal kaytarma boyutuna ait puanlarının ortalamasının, önemli sanal kaytarma boyutuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerine ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkeni ve görev yaptıkları okul türü değişkeni açısından farklılaşmadığı, mesleki kıdem değişkeni açısından farklılaştığı ortaya konulmuştur. Okul yöneticilerinin iş saatlerinde iş dışı internet ve bilgisayar kullanma süreleri arttıkça, önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinin de arttığı sonucuna da ulaşılmıştır. Okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri ile ilgili sorulara verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları incelendiğinde ise araştırmaya katılan okul yöneticilerinin önemli sanal kaytarma faaliyetleri arasında yer alan maddelerden en çok “Sosyal içerikli ağlara katılmak (Facebook, Twitter vb.)” en az ise “Eğlence amaçlı veya boş zaman doldurmak için oyun oynama” maddelerini yanıtladıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim yönetimi, okul yöneticiliği, sanal kaytarma

Abstract: Like in every space in life, use of computer, smart phones and the Internet technologies has increased in organizations. Cyber loafing is possible to be described as a worker's personal use of computer and smart phones via workplace Internet connection. The purpose of this study is to specify the types of cyber loafing they use in the workplaces, identify the frequency of cyber loafing behavior and determine whether the frequency of cyber loafing depends on demographical variables of school administrators employed in Giresun (downtown only) elementary and secondary schools. The working group of the study includes 104 school administrators employed in elementary and secondary state schools in Giresun. The results show that the score given to unimportant cyber loafing behavior of the administrators is higher than the important ones. The study points out that cyber loafing behavior of the administrators are not affected by gender and the type of school; however, year of experience has an effect on the behavior in question. The more time the school administrators spend on using Internet and computer for personal purposes, important and unimportant cyber loafing behavior increases. When it comes to study the average of the answers to the questions, it is found out that school administrators have scored most for the option 'to join social networks (Facebook, Twitter etc.)', and the least for the option 'for fun and spend some free time'.

Keywords: Educational administration, school administrator, cyberslacking -cyberloafing

Giriş

Bilgisayar/akıllı telefon ve internet teknolojilerinin yaşamın her alanında olduğu gibi örgütlerde de yaygın kullanımı son yıllarda artmaktadır. TÜİK'in (Türkiye İstatistik Kurumu) “Hanehalkı

*Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri EYTEP Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. guvenozdem@gmail.com

**Öğr. Gör., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü Öğretim Elemanı. abduallah.demir@giresun.edu.tr

Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması- 2014” sonuçlarına göre 2014 yılının ilk üç ayında interneti kullanan 16-74 yaş grubu bireylerin %79.1’i evde internet kullanırken bunu %38.7 ile işyerinde kullanım takip etmektedir. TÜİK’in yayınlamış olduğu istatistikî değerlendirmelere göre bireylerin interneti kullanım ve bağlantı yeri evlerden sonra en çok işyerlerinde olmaktadır. Bilgisayar/akıllı telefon ve internet teknolojilerinin yaygın kullanımın artması ile birlikte örgüt çalışanlarının örgüt amaçları dışında kendi amaçları doğrultusunda da bilgisayar/akıllı telefon ve internet teknolojilerini kullanmaya başladıkları görülmektedir. Bu durum örgüt çalışanlarının internette vakit geçirme, sosyal medya araçlarını sık ve gereksiz kullanma ihtimalinine neden olmaktadır. Çalışanların bilgisayar başlarında vakit geçirmelerinin örgüte sağlayacağı olumlu faydalarla birlikte örgüte sağlayacağı olumsuzluklar da bulunmaktadır. İnternet kullanımının çalışanların farklı bilgi kanallarına ulaşma, örgütün verimliliğine katkı sağlama (Seymour ve Nadesan, 2007, 544), stres atma, daha yüksek iş doyumunu veya yaratıcılık (Vitak, Crouse ve LaRose, 2011, 1752) gibi örgüte sağlayacağı olumlu yansımaları da bulunmaktadır. Bununla birlikte bilgisayar ve internet teknolojilerinin örgütlerde kişisel amaçlı kullanımı, insan kaynaklarının ve zamanın verimli kullanılmamasına (Lim ve Teo, 2005, 1083) ve işletmelerin hukuksal anlamda önemli sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Kaplan ve Ögüt, 2012, 592; Yıldız ve Yıldız, 2014).

Bilgisayar ve internet teknolojisinin örgütlerde kullanımının artmasıyla birlikte alanyazında bilgisayar ve internet teknolojisinin örgüt ve çalışan açısından ortaya çıkarmış olduğu sonuçlar/sorunlar üzerinde araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Alanyazında internet teknolojisi ve kullanımı alanında tartışılan kavramlar arasında “sanal kaytarma” davranışı da yer almaktadır. Sanal kaytarma kavramı uluslararası yazında “cyberslacking” (Lavoie ve Pychyl, 2001; Vitak vd., 2011; Mills vd., 2001) ve “cyberloafing” (Lim, 2002; Blanchard ve Henle, 2008) gibi terimlerle ifade edilirken, Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise “sanal kaytarma” (Örücü ve Yıldız, 2014; Kaplan ve Ögüt, 2012; Kaplan ve Çetinkaya, 2014) ve “siber aylaklık” (Akca, 2013; Kalaycı, 2010; Köse vd., 2012; Özkalp vd., 2012) olarak adlandırılmıştır. Bu araştırmada sanal kaytarma ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

Sanal kaytarma, bir çalışanın, iş saatleri içerisinde, çalıştığı kurumun internet bağlantısıyla kullanmış olduğu bilgisayar ve akıllı cep telefonunu kişisel amaçlarına yönelik olarak kullanması olarak tanımlanmaktadır (Lim, 2002; 675; Vitak vd., 2011). Diğer bir ifadeyle, kişinin bağlı bulunduğu kurumun internet erişiminden faydalanarak, çalışma saatleri içerisinde işiyle ilgili olmayan internet sitelerine girmesi veya kişisel amaçlarla elektronik posta alışverişi yapması gibi faaliyetler sanal kaytarma kapsamında değerlendirilmektedir (Lim, 2002; 677; Blanchard ve Henle, 2008). Ugrin, Pearson ve Odom (2008) ise sanal kaytarmayı kısaca internette verimsiz zaman harcama olarak tanımlamıştır. Sanal kaytarma davranışları arasında internet üzerinden çevrimiçi eğlence, elektronik kitap okuma, seyahat sitelerinde gezinme, çevrimiçi alışveriş yapma, iş arama gibi uygulamalar da gösterilmektedir (Ergün ve Altun, 2012).

Özkalp, Aydın ve Tekeli (2012, 22) ise sanal kaytarma kavramını “bilgi ve iletişim teknolojilerinin çalışanların işten kaytarmak amacıyla zamanını boşa geçirmek veya kendi amaçları doğrultusunda internet, Facebook ve kişisel elektronik posta kullanımlarıyla ortaya çıkan boşa geçen zamanlar” olarak, Örücü ve Yıldız ise (2014) “iş amaçlı kullanım için sunulmuş olan bilgisayar ve internet sistemlerinin kişisel amaçlar için kullanılması” şeklinde tanımlamışlardır.

Sanal kaytarmacılık, bazı yazarlar (Robinson ve Bennett, 1995, 565; Lim, 2002) tarafından örgüt ortamında kişinin verimli zamanını boşa geçirdiği ve böylelikle örgüte zarar verdiği gerekçesiyle sapkın örgütsel davranışlar kategorisinde değerlendirilmektedir. Sapkın davranış çalışanlarca kasıtlı olarak yapılan, örgütün normlarına veya toplumun resmi kurallarına karşı gelme ve sonucunda olumsuz bir takım tutumlara ulaşma biçimindeki davranışları içermektedir (Özkalp vd., 2012). Sapkın davranışların hem birey hem de örgüt boyutu bulunmaktadır. Örgüte yönelik olarak gerçekleştirilen davranışlar arasında uzun dinlenme molaları almak, işten erken ayrılmak ve sanal kaytarma olarak ifade edebileceğimiz işi yaparken başka işlerle meşgul olup özellikle bilgisayarda internete girme, başka siteleri ziyaret etme gibi

davranışlar ifade edilmektedir. Bu nedenle sanal kaytarma sapkın örgütsel davranışlar arasında örgüte yönelik ortaya çıkan negatif sapma davranışı olarak tanımlanabilir (Özkalp vd., 2012; Bayın ve Yeşilaydın, 2014). Alanyazında bazı araştırmacılar ise bireye yaratıcılık, esneklik ve öğrenme ortamı sağladığı için sanal kaytarmanın tamamen zararlı kabul edilemeyeceği görüşünü öne sürmektedir (Blanchard ve Henle, 2008, 1069, Köse vd., 2012).

Sanal kaytarma davranışları ile ilgili olarak alanyazında farklı sınıflamalara rastlamak mümkündür. Andranjan ve diğerleri, (2004) sanal kaytarmayı; zarar verici veya bozucu sanal kaytarma, yaratıcı ve boş zamanları doldurucu sanal kaytarma ve öğretici sanal kaytarma olmak üzere üç boyutta incelerken (Akt: Özkalp vd., 2012). Mastrangelo vd. (2006) ise sanal kaytarma boyutlarını üretken olmayan/üretkenlik karşıtı ve zarar verici/yıkıcı sanal kaytarma olarak belirlemiştir. Diğer yandan Lim (2002) ise sanal kaytarma faaliyetlerini internette gezinti aktiviteleri (sporla ilgili haber sitelerine girme, iş dışı doküman indirme gibi) ve e-posta aktiviteleri (e-mail kontrol etme, alma ve gönderme gibi) şeklinde sınıflandırmayı tercih etmiştir. Robinson ve Bennett (1995) ile Blanchard ve Henle (2008), sanal kaytarmayı önemli ve önemsiz sanal kaytarma şeklinde iki boyutta ele almışlardır. Robinson ve Bennett (1995) sanal kaytarma faaliyetlerini önemsiz (minor), (örneğin, kişinin e-posta adresini kontrol etmesi) ve önemli (major), (örneğin bilgisayardan yasal olmayan sitelerden müzik indirme ve bahis oyunları oynama gibi) iki türden oluştuğunu ifade etmişlerdir. Blanchard ve Henle (2008) ise, çalışmalarında sanal kaytarma davranışını önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri şeklinde iki boyutta incelemişlerdir. Önemli sanal kaytarma; sohbet odalarına katılma yetişkin odaklı siteleri ziyaret etme, bahis/kumar/şans oyunları sitelerini ziyaret etme, çevrimiçi oyun oynama, müzik indirme gibi faaliyetleri içerirken, önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri arasında ise; haber veya spor sitelerini ziyaret etme, işle ilgisi olmayan e-posta gönderme/alma, finansal sitelere bakma, çevrimiçi alışveriş yapma gibi faaliyetleri içermektedir. Bu çalışmada, Blanchard ve Henle'nin (2008) sanal kaytarma sınıflandırması esas alınmıştır.

Alanyazında önemsiz sanal kaytarma davranışları işgörenler ve yöneticiler tarafından sergilendiğinde genel olarak yapılması önemsiz görülen, kısa süreli ve olağan bir durum olarak karşılanan davranışları kapsamaktadır. Örgütlerde önemli sanal kaytarma davranışlarının sergilenmesi ise önemsiz sanal kaytarma davranışlarına göre uzun süreli ve amacına bağlı olarak örgütün amaçlarına zarar veren ve hukuki olarak örgütleri yaptırımlara uğratması olası olan davranışlardır (Keklik, Kılıç, Yıldız ve Yıldız, 2015).

Alanyazın incelendiğinde çalışma yaşamının farklı alanlarında sanal kaytarma davranışı ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Uluslararası alanyazında Sheikh, Atashgah ve Adibzadegan, (2015) enerji ve maden, Hassan, Reza ve Farkhad (2015) ulaşım, De Lara (2007) ise eğitim alanında sanal kaytarma davranışlarını incelemişlerdir. Ulusal alanyazında ise sanal kaytarma davranışını konu edinen çalışmalara eğitim alanında (Köse, Oral ve TÜresin, 2012; Kalaycı, 2010; Akca, 2013; Örucü ve Yıldız, 2014) otel işletmelerinde (Kaplan ve Çetinkaya, 2014), sağlık alanında (Bayın ve Yeşilaydın, 2014) yapmış oldukları çalışmalar örnek olarak gösterilebilir. Çalışmalarda daha çok katılımcıların demografik özellikleri ile sanal kaytarma davranışı arasında ilişkiye bakılmıştır. Özkalp vd. (2012), Eskişehir ilinde kamu ve özel sektör alanında çalışanlar üzerinde yaptıkları araştırmada ise özel ve kamu sektöründe çalışanlar arasında sanal kaytarma davranışını karşılaştırma olanağı sunması açısından önemlidir. Araştırmada önemsiz sanal kaytarmanın daha sıklıkla var olduğunu, özel sektör çalışanlarının, kamu sektöründe çalışanlara göre daha az sanal kaytarma yaptıkları ortaya konulmuştur.

Alanyazında son yıllarda farklı alanlarda sanal kaytarma davranışıyla ilgili yapılan çalışmaların sayılarının arttığı gözlenmektedir. Eğitim alanında ise yapılan çalışmaların daha çok öğrencilerin sanal kaytarma davranışını ortaya koyan çalışmalar olduğu (Kalaycı, 2010; Ergün ve Altun, 2012) okul yöneticileriyle ilgili yapılan çalışmaların ise daha sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Akca'nın (2013) "Okul Yöneticilerinin İş Dışı İnternet Kullanım (Siber Aylıklık) Davranışlarının İncelenmesi" konulu araştırmasında araştırmacı sadece teknik ve endüstri meslek liselerinde görev yapan yöneticilerin sanal kaytarma davranışını araştırmıştır. Araştırmada okul yöneticilerinin değişik demografik özellikleriyle iş dışı internet kullanım davranışlarının ve onları bu davranışlara iten gerekçeleri incelenmiştir. Bu araştırmada ise farklı

eğitim kademelerinde (ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim kurumları) görev alan okul yöneticilerinin sanal kaytarma davranışları ortaya konulmuştur.

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojisi alanında hızlı bir gelişim süreci yaşanmaktadır. Bu gelişim süreci insan yaşamında bilişim teknolojilerini yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir. Bilgisayarlar ve internet gündelik yaşamda hem bireylere hem de örgütlere pek çok kolaylık sağlarken, bazı sorunları ve olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Örgütsel anlamda yaşanan olumsuzluklar ve sorunlar arasında işlerini bilgisayar ve internet aracılığı ile yapan örgüt çalışanlarının mesai saatlerinde iş dışı amaçlarla internet kullanmaları gösterilmektedir. Bu durum iş gücü kaybına dolayısıyla verimlilik düşüşü yaşanmasına neden olmaktadır. Bilgisayar ve internet alanında yaşanan teknolojik gelişim süreciyle örgütlerin yaşamış oldukları bu sorunlardan eğitim örgütleri de etkilenmektedir.

Okullarda bilgisayar ve internetin yaygın bir şekilde kullanılması okul toplumunu oluşturan paydaşlarında eğitim teknolojilerinin kullanımını artırmıştır. Okul yöneticileri de artık okuldaki eğitimsel ve yönetsel süreçlerin etkin bir şekilde uygulanmasında bilgisayarlar ve internetten yararlanmaktadırlar. Buna bağlı olarak okul yöneticilerinin tamamına yakınında odalarında kendilerine tahsis edilmiş bir bilgisayarları ve internet bağlantıları bulunmaktadır. Bu bağlamda okul yöneticilerinin makam odalarında ve idari birimlerde sürekli olarak bilgisayar ve internet kullanmalarının gerekliliği, akıllı cep telefonların kullanım düzeylerinin artması diğer örgütlerde olduğu gibi okullarda da mesai saatlerinde iş dışı internet kullanım davranışları sorununun yaşanmasına neden olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Giresun (merkez) ilinde ilköğretim, ortaokul ve ortaöğretim okullarında görev alan okul yöneticilerinin iş ortamlarında kullanmış oldukları sanal kaytarma boyutlarını belirlemek, sanal kaytarma faaliyetlerini hangi sıklıkla kullandıklarını tespit etmek ve okul yöneticilerinin sanal kaytarma faaliyetlerinin sıklığının demografik değişkenler (cinsiyet, mesleki kıdem, okul türü ve iş saatlerinde iş dışı bilgisayar ve internet kullanma) açısından farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir.

Yöntem

Araştırma modeli

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinin sanal kaytarma davranışının niteliğini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma tarama modelindedir. Tarama modeli bir konu veya olay ile ilgili katılımcıların görüşlerini ya da ilgi, yetenek, tutum gibi özelliklerinin belirlendiği araştırma türüdür (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Giresun ili merkez ilçede Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim (ilkokul-ortaokul) ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinden seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Giresun ili merkez ilçede 175 okul yöneticisi görev yapmaktadır. Çalışmada 120 okul yöneticisine ölçme aracı gönderilmesine rağmen 104 okul yöneticisi ölçme aracını doldurmuştur. Ölçme aracı ile ilgili sağlıklı yorum yapabilmek için geri dönüş oranının %70'in üstünde olması gerekir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Çalışmada ise ölçme aracının geri dönüş oranı % 85 düzeyindedir.

Çalışma grubuna ait betimleyici bulgular

Tablo 1' de katılımcıların cinsiyet, kıdem ve okul türü bilgileri sunulmuştur. Buna göre araştırmaya katılanların % 9.6'ı kadın, % 90.4'ü erkeklerden oluşmaktadır. Okul yöneticilerinin % 42'si 16-20 yıl arası kıdeme sahiplerdir. Okul yöneticilerinin %24.1'i ilkökullarda, %21.1'i ortaokullarda görev yapmakta iken, %17.3'ü Anadolu liselerinde, %37.5'i ise meslek liselerinde görev yapmaktadır.

Tablo 1: Okul yöneticilerinin cinsiyet, kıdem ve okul türü değişkenlerine göre dağılımı

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Kadın	10	9.6
Erkek	94	90.4
1-5 yıl	10	9.6
6-10 yıl	8	7.7
11-15 yıl	24	23.1
16-20 yıl	44	42.3
21 yıl ve üzeri	18	17.3
İlkokul	25	24.1
Ortaokul	22	21.1
Meslek Lisesi	39	37.5
Anadolu Lisesi	18	17.3
Toplam	104	100

Tablo 2’de Okul yöneticilerinin iş saatlerinde iş dışı bilgisayar ve internet kullanma sıklığı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. Okul yöneticilerinin iş saatlerinde iş dışı bilgisayar ve internet kullanma sıklığı

Sıklık	Sayı	Yüzde
30 dakikadan az	24	23.1
30-60 dakika arası	25	24.0
1-3 saat arası	32	30.8
3ve daha fazla saat arası	23	22.1
Toplam	100	100

Okul yöneticilerinin 24’ü (% 23.1) 30 dakikadan az, 25’i (% 24.0) 30-60 dakika arası, 32’si (% 30.8) 1-3 saat arası ve 23’ü (% 22.1) 3 ve daha fazla saat arası iş dışı bilgisayar ve internet kullandıklarını belirtmişlerdir.

Veri toplama aracı

Bu çalışmada okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma davranışlarının belirlenmesi amacı ile Örücü ve Yıldız (2014) tarafından geliştirilen “Sanal Kaytarma Faaliyetleri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, önemli sanal kaytarma faaliyetleri ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri olmak üzere iki boyuttan ve toplam 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ayrıca demografik bilgileri ortaya koymak için yedi madde bulunmaktadır. Örücü ve Yıldız (2014) tarafından geliştirilen “Sanal Kaytarma Faaliyetleri Ölçeği” akademik ve idari personele uygulanmıştır. Bu çalışmada ölçme aracı okul yöneticilerine uygulanacağı için ölçek uygulanmadan önce uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman grubu iki eğitim yöneticisi, bir yazılı anlatım alanında öğretim üyesi ve iki eğitim bilimleri eğitim yönetimi alanında öğretim üyesi, bir bilgisayar teknolojisi alanında öğretim görevlisi olmak üzere 6 kişiden oluşmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda ölçekte yer alan 7. ve 8. Maddeler (Kişisel Web sayfası ile ilgilenmek ve İnternet üzerinden iş arama sitelerini ziyaret etmek) çıkarılmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda bu maddelerin yerine “İnternet üzerinde görsel görüşme yapmak” ve “Merak edip ilgi duyduğum konularla ilgili bilgi birikimini artırmak için web sitelerini ziyaret etmek” maddeleri eklenmiştir. Bu iki maddeden “İnternet üzerinde görsel görüşme yapmak” maddesi önemli, “Merak edip ilgi duyduğum konularla ilgili bilgi birikimini artırmak için web sitelerini ziyaret etmek” maddesi ise önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri arasında yer almıştır. Böylece araştırma anketi, sanal kaytarma faaliyetlerini ifade eden 14 soru ve demografik bilgileri içeren 4 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte 1-7 numaralı sorular önemli sanal kaytarma faaliyetlerini ifade

ederken, 8-14 numaralı sorular ise önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerini ifade etmektedir. Ölçekteki maddeler Likert tipi hiçbir zaman (1) seçeneğinden, her zaman (5) seçeneğine doğru sıralanan beşli derecelendirilmeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlarda, 1.00-1.80 arası hiçbir zaman, 1.81-2.60 nadiren, 2.61- 3.40 ara sıra, 3.41-4.20 sıklıkla ve 4.21-5.00 arası ise her zaman şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçekteki ifade değerlerinin 1 den 5'e doğru artması ölçeği cevaplandırılan grubun (okul yöneticilerinin) sanal kaytarma eylemini daha fazla sıklıkla gösterdiğini ifade etmektedir.

Örücü ve Yıldız'ın (2014) yapmış oldukları çalışmada ölçek geliştiricilerinin hesapladığı güvenilirlik değeri. 88 olarak tespit edilmiştir. Cronbach's Alpha değeri, "önemli sanal kaytarma" ve "önemsiz sanal kaytarma" faaliyetleri için. 85 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirlik düzeyini tekrar analiz etmek için (14 madde * 5= 70 den fazla olacak şekilde) 75 öğretmen ile bir ön çalışma yürütülmüştür. Çalışma sonucunda ölçeğin güvenilirlik düzeyini belirlemek amacıyla hesaplanan iç tutarlılık katsayıları sırasıyla; "önemli sanal kaytarma faaliyetleri için" .78, "önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri için" ise. 72 ve ölçeğin toplamı için ise .83 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi

Okul yöneticilerinin sanal kaytarma faaliyetlerine yönelik tutumları betimsel istatistikler kullanılarak incelenmiş ve önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri ile okul yöneticilerinin cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı t-testi ile test edilmiştir. Önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri ile okul yöneticilerinin görev yaptıkları okul türü, mesleki kıdem ve iş saatlerinde iş dışı internet ve bilgisayar kullanım süresi değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek için ise tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 15.00 programından faydalanılmıştır.

Bulgular

Okul yöneticilerinin sanal kaytarma davranışlarına yönelik tutumları iki alt boyuta göre incelendiğinde; önemsiz sanal kaytarma boyutuna ait puanlarının ortalamasının ($\bar{X}$ =21.76; S=4.60) önemli sanal kaytarma ($\bar{X}$ =17.69; S=4.93) boyutlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 3). Madde sayıları dikkate alındığında sırasıyla birinci, ikinci faktör için ortalamalar ($\bar{X}$ =21.76/7=3.10; $\bar{X}$ =17.69/7=2.52) şeklinde bulunmuştur. Bu durumda okul yöneticilerinin önemsiz sanal kaytarma boyutuna daha yüksek puan verdikleri görülmektedir.

Tablo 3. Okul yöneticilerin sanal kaytarma davranışı alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistik sonuçları

Alt Boyutlar	Min	Max	$\bar{X}$	S
Önemli Sanal Kaytarma	7	28	17.69	4.93
Önemsiz Sanal Kaytarma	10	35	21.76	4.60

Tablo 4'de ise okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerine verdikleri cevapların betimsel istatistik sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerine verdikleri cevapların betimsel istatistik sonuçları

Boyutlar	Maddeler	$\bar{X}$	S
Önemli Sanal Kaytarma Faaliyetleri	İnternet üzerinde oluşmuş olan sanal toplulukları ziyaret etmek (ekşi sözlük gibi)	2.46	.975
	İnternet üzerinden eğilence amaçlı video seyretmek (You Tube veya zapkololik gibi).	2.39	1074
	Blogları okumak (yazar ile okuyucu arasındaki özgür iletişimi sağlama platformu)	2.61	.999
	Sosyal içerikli ağlara katılmak (Facebook, Twittter vb.)	3.24	1219
	İnternet üzerinden müzik, video, film veya doküman indirmek.	2.79	1212
	Eğlence amaçlı veya boş zaman doldurmak için oyun oynamak.	1.78	.892
	İnternet üzerinde yazılı/görsel görüşme yapmak (chat yapmak)	2.42	1121
Önemsiz Sanal Kaytarma Faaliyetleri	Okul yöneticiliği ile ilgili olarak alanda yapılmış olan bilimsel çalışmaları takip etmek.	3.62	.851
	İnternet üzerinden bankacılık işlemleri yapma (EFT, Havale işlemleri gibi)	3.45	1393
	İnternet üzerinden haber sitelerini ziyaret etme (gazete, online haber TV'leri ve diğer haber siteleri)	3.79	.952
	İş dışı haberleşme için e-posta alma, gönderme veya kontrol etme.	3.71	1121
	Kişisel ürünler için internet üzerinden alış-veriş yapmak.	2.48	.995
	İş dışı genel amaçlı Web sitelerini ziyaret etme (sörf yapmak)	2.78	1061
	Yatırımla ilgili Web sitelerini ziyaret etmek (finans,borsa siteleri gibi)	1.94	1096

Okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri ile ilgili sorulara verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları incelendiğinde araştırmaya katılan okul yöneticilerinin önemli sanal kaytarma faaliyetleri arasında yer alan maddelerden en çok “Sosyal içerikli ağlara katılmak (Facebook, Twittter vb.)” ($\bar{X}=3.24$) en az ise “Eğlence amaçlı veya boş zaman doldurmak için oyun oynama” ($\bar{X}=1.78$) maddelerini yanıtladıkları görülmektedir. Önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri arasında yer alan maddeler arasında ise en çok “İnternet üzerinden haber sitelerini ziyaret etme” ($\bar{X}=3.79$) en az ise “Yatırımla ilgili web sitelerini ziyaret etme” ($\bar{X}=1.94$) maddelerini yanıtladıkları anlaşılmaktadır.

Okul yöneticilerinin sanal kaytarma faaliyetlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Okul yöneticilerinin sanal kaytarma ait puanlarının cinsiyet değişkenine göre t- testi sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	P
Önemli Sanal Kaytarma	Kadın	10	17.0	5.41	102	.465	.643
	Erkek	94	17.8	4.90			
Önemsiz Sanal Kaytarma	Kadın	10	19.3	4.52	102	1.801	.075
	Erkek	94	22.0	4.56			

Tablo 5’e göre, analiz sonucunda, okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerine ilişkin ifadelerle katılma derecesi cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Alt boyutlardan önemli sanal kaytarma

boyutu [$t(102)=.465$, $p>.05$], önemsiz sanal kaytarma boyutu [$t(102)=.1801$, $p>.05$] cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 6. Okul yöneticilerinin mesleki kıdem durumlarına ilişkin tek faktörlü Anova sonuçları

Sanal Boyutları	Kaytarma	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Önemsiz	Gruplararası	244.596	4	61.149	2.674	.036	1-5
Sanal kaytarma	Gruplarıçi	2263.558	99	22.864			
	Toplam	2508.154	103				
Önemli	Gruplararası	210.875	4	52.719	2.639	.038	1-5
Sanal Kaytarma	Gruplarıçi	1977.586	99	19.976			
	Toplam	2188.462	103				

1. (1-5) yıl, 2.(6-10) yıl, 3.(11-15) yıl, 4. (16-20) yıl, 5. 21 yıl ve üstü

Okul yöneticilerinin mesleki kıdem durumlarına ilişkin farklılıkları test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Analiz verileri Tablo 6'da gösterilmektedir. Analiz sonucunda, mesleki kıdem ile önemli [$F_{(4-99)}=2674$, $p<.05$] ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri [$F_{(4-99)}=2639$, $p<.05$] arasında istatistiksel açıdan anlamlı derecede bir farklılık saptanmıştır. Okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri ile ilgili sorulara verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları incelendiğinde genel olarak 1-5 yıl kıdeme sahip okul yöneticilerinin 21 yıl ve üstü kıdeme sahip okul yöneticilerine göre daha fazla önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinde bulunduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 7. Okul yöneticilerinin iş dışı bilgisayar ve internet kullanma sıklığı değişkenine göre tek faktörlü Anova sonuçları

Sanal Boyutları	Kaytarma	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Önemsiz	Gruplararası	266.241	3	88.747	3.647	.016	1-3
Sanal kaytarma	Gruplarıçi	2439.913	100	34.399			
	Toplam	2706.154	103				
Önemli	Gruplararası	167.104	3	55.701	3.108	.033	1-3
Sanal Kaytarma	Gruplarıçi	1792.434	100	17.924			
	Toplam	1959.538	103				

1. 30 dakikadan az, 2. 30-60 dakika arası, 3. 1-3 saat arası, 4.3ve daha fazla saat arası

Okul yöneticilerinin iş saatlerinde iş dışı günlük bilgisayar ve internet kullanma sıklığı değişkenine ilişkin veriler Tablo 7'de verilmiştir. Analiz sonucunda, okul yöneticilerinin iş saatlerinde iş dışı bilgisayar ve internet kullanma sıklığı ile önemli [$F_{(3-100)}=3647$, $p<.05$] ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri [$F_{(3-100)}=3108$, $p<.05$] arasında istatistiksel açıdan anlamlı derecede bir farklılık saptanmıştır. Okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri ile ilgili sorulara verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları incelendiğinde genel olarak iş saatlerinde iş dışı 1-3 saat arası bilgisayar ve internet kullanan okul yöneticilerinin, 30 dakikadan az bilgisayar ve internet kullanan okul yöneticilerine göre daha fazla önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinde bulunduğu ortaya konulmuştur. Bu bulgu genel olarak iş saatlerinde iş dışı günlük internet ve bilgisayar kullanma süresi yüksek olan okul yöneticilerinin daha fazla önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinde bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

Okul yöneticilerinin görev yaptıkları okul türü değişkenine ilişkin veriler Tablo 8'de verilmiştir. Analiz sonucunda, okul yöneticilerinin görev yaptıkları okul türü değişkeni ile

önemli [$F_{(4-99)}=474$, $p<.05$] ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri [$F_{(4-99)}=2608$, $p<.05$] arasında istatistiksel açıdan anlamlı derecede bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 8. Okul yöneticilerinin görev yaptıkları okul türü değişkenine göre tek faktörlü Anova sonuçları

Sanal Boyutları	Kaytarma	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Önemsiz	Gruplararası	50.899	4	12.725	474	.754
Sanal kaytarma	Gruplariçi	2655.255	99	26.881		
	Toplam	2706.154				
Önemli	Gruplararası	151.078	4	37.770	2.608	.091
Sanal Kaytarma	Gruplariçi	1808.460	99	18.267		
	Toplam	1959.538				

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Giresun (merkez) ilinde ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinin sıklığının cinsiyet, mesleki kıdem, okul türü ve iş saatlerinde iş dışı bilgisayar ve internet kullanma değişkenleri açısından farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda okul yöneticilerinin sanal kaytarma davranışlarına yönelik faaliyetleri iki alt boyuta göre incelendiğinde; önemsiz sanal kaytarma boyutuna ait puanlarının ortalamasının, önemli sanal kaytarma boyutuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Bu sonuçlara göre, katılımcıların çalışma saatleri içerisinde daha çok önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri içerisinde olduklarını söylemek mümkündür. Alanyazında önemsiz sanal kaytarma davranışları genel olarak yapılması önemsiz görülen, kısa süreli ve olağan bir durum olarak karşılanan davranışlar olarak değerlendirilmektedir. Araştırma sonucunda okul yöneticilerinin sergilemiş oldukları sanal kaytarma davranışları daha çok önemsiz sanal kaytarma davranışı olarak ortaya konulmuş olsa bile alanyazında önemsiz sanal kaytarma davranışları daha çok özel telefon görüşmeleri yapmak ve masada bulunan gazeteyi okumak gibi göz yumulabilecek fakat bütünüyle uygun karşılanmayan eylemler kapsamında da değerlendirilebilmektedir (Ünal ve Tekdemir, 2015). Alanyazında araştırma sonucunu destekler nitelikte araştırma sonuçları yer almaktadır. Örucü ve Yıldız'ın (2014), Kaplan ve Öğüt'ün (2012), Özkalp, Aydın ve Tekeli'nin (2012) ve Lim ve Teo'nun (2005) farklı iş kollarında yapmış oldukları çalışmalarda çalışanların daha çok çalışma saatleri içerisinde önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri içerisinde oldukları ortaya konulmuştur.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri önemli sanal kaytarma faaliyetleri arasında yer alan maddelerden en çok “Sosyal içerikli ağlara katılmak (Facebook, Twittter vb.) en az ise “Eğlence amaçlı veya boş zaman doldurmak için oyun oynama” maddelerini yanıtlamışlardır. Bu bulgu okul yöneticilerinin önemli sanal kaytarma faaliyetleri arasında ara sıra “Sosyal içerikli ağlara katılma”, hiçbir zaman ise “Eğlence amaçlı veya boş zaman doldurmak için oyun oynama” faaliyetlerinde buldukları şeklinde yorumlanabilir. Özkalp, Aydın ve Tekeli'nin (2012) kamu ve özel sektörde çalışan işgörenlerle yapmış olduğu araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcıların önemli sanal kaytarma faaliyetleri arasında en çok “Sosyal içerikli ağlara katılmak (Facebook, Twittter vb.) bulunduğu ortaya konulmuştur. Bu bulgu okul yöneticilerinin sosyal medya kullanıcıları olduğunu göstermektedir. Sosyal medya zaman ve mekân sınırlaması olmadan (mobil tabanlı), paylaşımın, tartışmanın esas olduğu bir insanî iletişim şeklidir. Sosyal medyada, sosyal ağlar ve toplu gruplar yer alır. Bu sayede sosyal medyayı kullanan insanlar, kurumlarını tanıtır, arkadaş ilişkileri kurarlar iletişim boyutunu çeşitlendirirler (Vural ve Bat, 2010). Teknolojik koşullar ve gelişmeler doğrultusunda oluşan bu yeni ve popüler iletişimden okul yöneticilerinin günümüzde kullanması/faydalanması da kaçınılmaz bir gerçekliktir. Sosyal medya aracılığıyla bireyler yazı, resim, video ve ses

dosyaları aracılığıyla birbirleriyle iletişime geçebilmektedirler. Etkili bir yöneticinin sahip olması gereken beceriler arasında sosyal beceri ve iletişim becerisi yer almaktadır. Yönetici uygun iletişim yollarını kullanarak sosyal becerisini; yazılı ve sözlü bilgi sağlama becerisini kullanarak ise iletişim becerisini artırabilir (Can, 1999). Bu nedenle okul yöneticilerinin sosyal medyayı ara sıra kullanması iletişim kanallarını çeşitlendirdiği gibi okul yöneticilerinin iletişim becerilerinin artmasına neden olabilir. Bununla birlikte okul yöneticileri örgüt içinde sosyal medyayı çok sık kullanırlarsa örgütte insan kaynaklarını ve zamanı verimli yönetememesine ve hukuksal anlamda ise örgütlerinin önemli sorunlar yaşamasına neden olabilirler.

Okul yöneticileri önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri arasında ise en çok “İnternet üzerinden haber sitelerini ziyaret etme” en az ise “Yatırımla ilgili web sitelerini ziyaret etme” maddelerini yanıtlamışlardır. Bu bulgu okul yöneticilerinin önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri arasında sıklıkla “İnternet üzerinden haber sitelerini ziyaret etme”, nadiren ise “Yatırımla ilgili web sitelerini ziyaret etme” faaliyetlerinde buldukları şeklinde ifade edilebilir. Örucü ve Yıldız’ın (2014) üniversite personeli arasında yapmış oldukları araştırmada da katılımcıların önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri arasında “İnternet üzerinden haber sitelerini ziyaret etme” faaliyetinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Akca’nın (2013) İstanbul’da teknik ve endüstri meslek liselerinde görev yapan okul yöneticileriyle yapmış olduğu araştırmada da okul yöneticilerin internet üzerinde yapmış oldukları etkinlikleri ortaya koymuştur. Araştırmada okul yöneticilerinin %58’inin sosyal medyayı takip ettiği, %15’inin oyun oynama etkinliğinde bulunduğu ve %68’inin haber sitelerini ziyaret ettiği ortaya konulmuştur.

Araştırmada okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerine ilişkin ifadeler katılma derecesi cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiğinde, okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleriyle ilgili görüşlerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmadığı gözlenmiştir. Benzer biçimde (Restubog, 2011; Ugrin vd., 2007; Kaplan ve Çetinkaya, 2014; Örucü ve Yıldız, 2014; Ünal ve Tekdemir, 2015) farklı işkollarında çalışanlarla yapmış oldukları çalışmalarda da çalışanların önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerini kullanma sıklığının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirtilmiştir. Özkalp, Aydın, Tekeli’nin (2012), Akca’nın (2013) ve Vitak ve diğerlerinin (2011) yapmış oldukları araştırmalarda ise sanal kaytarma faaliyetlerini kullanma sıklığının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada okul yöneticilerinin önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerine ilişkin ifadeler katılma derecesi mesleki kıdem değişkeni açısından değerlendirildiğinde, okul yöneticilerinin sanal kaytarma faaliyetleri ile ilgili görüşlerinin mesleki kıdem değişkeni açısından farklılık yarattığı; ortaya çıkan bu farklılığın ise 1-5 yıllık mesleki kıdeme sahip olan okul yöneticileri ile 21 ve üzeri yıllık mesleki kıdeme sahip okul yöneticileri arasında olduğu bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda, mesleki kıdemi az olan okul yöneticilerinin daha fazla önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri içersinde olduğu saptanmıştır. Araştırmada ortaya çıkan bu sonuç daha az kıdeme sahip genç okul yöneticilerinin daha kıdemli okul yöneticilerine göre interneti daha etkin ve sık kullanmalarından kaynaklanabilir. Akca’nın (2013) İstanbul’da teknik ve endüstri meslek liselerinde görev yapan okul yöneticileriyle yapmış olduğu araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada mesleki kıdemi daha az olan eğitim yöneticilerinin mesleki kıdemi daha fazla olan eğitim yöneticilerine göre internet kullanım etkinlikleri ile daha fazla meşgul oldukları, dinlenme amaçlı ve suistimale açık internet kullanım etkinliklerini ise daha fazla yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada okul yöneticilerinin iş saatlerinde iş dışı internet ve bilgisayar kullanma süresi arttıkça, önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada iş saatlerinde iş dışı 1-3 saat arası bilgisayar ve internet kullanan okul yöneticilerinin, 30 dakikadan az bilgisayar ve internet kullanan okul yöneticilerine göre daha fazla önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinde bulunduğu ortaya konulmuştur. Araştırmada elde edilen bu sonuç okul yöneticilerinin iş saatlerinde iş dışı bilgisayar ve internet kullanım süreleri arttıkça daha fazla önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinde bulunduğunu göstermektedir. Okul yöneticileri sadece insan ve fiziki kaynaklar dışında zamanı da etkin ve verimli yönetebilmelidirler. Örgüt çalışanlarının ve okul yöneticilerinin çalışma

saatleri içerisinde internette çok zaman harcamaları zaman yönetiminde zamanın etkin ve verimli kullanımını engelleyen zaman tuzakları arasında gösterilebilir. Örucü ve Yıldız'ın (2014) yapmış oldukları araştırmada da genel olarak iş saatlerinde iş dışı günlük internet ve bilgisayar kullanma süresi yüksek olanların daha fazla önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetlerinde bulunduğu belirtilmiştir. Araştırmada elde edilen başka bir sonuç ise okul yöneticilerinin görev yaptıkları okul türü değişkeni ile önemli ve önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri arasında ise bir farklılık saptanmamış olmasıdır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre şu önerilerde bulunabiliriz:

Bilgisayar/akıllı telefon ve internet kullanımının söz konusu olduğu örgütlerde çalışanların sanal kaytarma faaliyetlerinde bulunma ihtimali hemen hemen kaçınılmazdır. Araştırmada okul yöneticilerinin çalışma saatleri içerisinde daha çok önemsiz sanal kaytarma faaliyetleri içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında önemsiz sanal kaytarma davranışları genel olarak yapılması kısa süreli ve olağan bir durum olarak karşılanan davranışlar olarak değerlendirilmekle birlikte kısmen göz yumulabilecek fakat bütünüyle uygun karşılanmayan eylemler kapsamında da değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) okul yöneticilerinin internet teknolojisini etkin ve verimli kullanmasını sağlayacak çalışmalar düzenleyebilir. Alan yazında örgüt çalışanlarının hatalı sanal kaytarma davranışlarını kontrol edebilmek için içsel yönlü oto kontrol yaklaşımı ve dışsal yönlü zorlayıcı stratejiler yaklaşımı olmak üzere iki temel strateji geliştirildiği görülmektedir. Oto kontrol yaklaşımı, bir bireyin içinden gelerek kurallara uymasına odaklanırken; zorlayıcı stratejilerde ise çalışanların davranışları çevrelerindeki dışsal koşullar tarafından yönlendirilebilmektedir (Özler ve Polat 2012, 11-22). Bu nedenle okul yöneticilerine sanal kaytarma faaliyetlerini önleme stratejilerini içeren eğitim programları uygulanabilir.

Araştırmada okul yöneticilerinin iş ortamında çok sık olmasa bile sosyal medyayı kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Okul yöneticilerin sosyal medya araçlarını kullanmasının örgüt açısından hem olumlu hem de olumsuz yönleri olabilir. Okul yöneticileri Facebook ya da Twitter gibi sosyal medya siteleri aracılığıyla farklı ve etkin bir iletişim kanalı kullanarak okulun amaçlarını gerçekleştirme sürecinde okul toplumunu oluşturan paydaşlarla daha etkin bir iletişim sürecine girebilirler. Okul yöneticileri; öğrenci ve velilere ulaşma, güven kazanma, bilinirliklerini artırma ve okullarının imajını oluşturma bağlamında da sosyal medya kanallarını önemli bir araç olarak kullanılabirler.

Araştırma süreci dikkate alındığında araştırmanın bazı sınırlılıkları içerdiği söylenebilir. Araştırmada çalışanların iş dışı internet ve bilgi iletişim teknolojilerini kullanma sıklıkları çalışanların kendileri tarafından belirlenmiştir (self-reported). Bu durum yaygın metot varyansı ihmalini doğurabilmektedir. Bu kısıtlılığın giderilmesi için çok yönlü değerlendirme yapılabilecek (çalışma arkadaşları tarafından gibi) araştırma tasarımlarının yapılmasında yarar vardır. Son olarak başka araştırmalarla daha büyük örneklerde yeniden sınanabilir.

Kaynaklar

- Akca, A. (2013). *Okul yöneticilerinin iş dışı internet kullanım (siber aylıklık) davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bayın, G. ve Yeşilaydın Terekli, G. (2014). Hemşirelerde örgütsel sapma davranışının analizi: Bir üniversite hastanesi örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6 (3), 81-107.
- Blanchard, A. L., & Henle, C. A. (2008). Correlates of different forms of cyberloafing: the role of norms and external locus of control. *Computers in Human Behavior*, 24 (3), 1067-1084.
- Can, H. (1999). *Yönetim ve organizasyon*. Ankara: Siyasal kitabevi.
- De Lara, P.M. (2007). Relationship between organizational justice and cyberloafing in the workplace: Has "Anomia" a say in the matter. *CyberPsychology Behavior*, 10 (3), 464-470.

- Ergün, E. ve Altun, A. (2012). Öğrenci gözüyle siber aylıklık ve nedenleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2 (1), 36-53.
- Hassan, H. M., Reza, D. M., & Farkhad, M. A. A. (2015). An experimental study of influential elements on cyberloafing from general deterrence theory perspective case study: tehran subway organization. *International Business Research*, 8 (3), 91-98.
- Kalaycı, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin siber aylıklık davranışları ile öz düzenleme stratejileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Kaplan, M. ve Çetinkaya, A. Ş. (2014). Sanal kaytarma ve demografik özellikler açısından farklılıklar: otel işletmelerinde bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25 (1), 26-34.
- Kaplan M. ve Öğüt A. (2012). Algılanan örgütsel adalet ile sanal kaytarma arasındaki ilişkinin analizi: hastane çalışanları örneği. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1-13.
- Keklik, B., Kılıç, R., Yıldız, H. ve Yıldız, B. (2015). Sanal kaytarma davranışlarının örgütsel öğrenme kapasitesi üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Business and Economics Research Journal*, 6 (3), 129-144.
- Köse, S., Oral, L. ve Türesin, H. (2012). İş yaşamında sosyal kolaylaştırma kavramı ve sanal kaytarma ile ilişkisi: araştırma görevlileri üzerinde bir araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4 (1), 287-295.
- Lavoie, J. A. A., & Pychyl, T. A. (2001). Cyberslacking and the procrastination superhighway: a web-based survey in online procrastination, attitudes, and emotion. *Social Science Computer Review*, 19 (4), 431-444
- Lim, V. K. G., & Teo, T. S. H. (2005). Prevalence, perceived seriousness, justification and regulation of cyberloafing in Singapore. *Information & Management*, 42 (8), 1081-1093.
- Lim, V. K. G. (2002). The it way of loafing on the job: cyberloafing, neutralizing and organizational justice. *Journal of Organizational Behavior*, 23, 675-694.
- Mastrangelo, P. M., Everton, W., & Jolton, J. A. (2006). Personal use of work computers: distraction versus destruction. *CyberPsychology & Behavior*, 9 (6), 730-741.
- Mills, J. E., Hu, B., Beldona, S., & Clay, J. (2001). Cyberslacking! a wired-workplace liability issue, the cornell hotel and restaurant. *Administration Quarterly*, 42 (5), 34-47.
- Örücü, E. ve Yıldız, H. (2014). İşyerinde kişisel internet ve teknoloji kullanımı: sanal kaytarma. *Ege Akademik Bakış*, 14 (1), 99-114.
- Özkalp, E., Aydın, U. ve Tekeli, S. (2012). Sapkın örgütsel davranışlar ve çalışma yaşamında yeni bir olgu: sanal kaytarma (cyberloafing) ve iş ilişkilerine etkileri. *Çimento İşveren Sendikası Dergisi*, 26 (2), 18-33.
- Restubog, S. L. D., Garcia, P. R. J. M., Toledano, L.S., Amarnani, R. K., Tolentino, L. R., & Tang, R. L. (2011). Yielding to (cyber)-temptation: exploring the buffering role of self-control in the relationship between organizational justice and cyberloafing behavior in the workplace. *Journal of Research in Personality*, 45 (2), 247-251.
- Robinson, S. L., & Bennett, R. J. (1995). A typology of deviant workplace behaviors: a multidimensional scaling study. *Academy of Management Journal*, 38 (2), 555-572.
- Sheikh, A., Atashgah, M. S., A., & Adibzadegan, M. (2015). The antecedents of cyberloafing: A case study in an Iranian copper industry. *Computers In Human Behavior*, 51, 172-179.
- TUİK (2014). Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması- 2014. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16198> adresinden 25.05.2015 tarihinde ulaşılmıştır.
- Vitak, J., Crouse, J., & LaRose, R. (2011). Personal internet use at work: understanding cyberslacking. *Computers in Human Behavior*, 27 (5), 1751-1759.
- Ugrin, J. C., Pearson, J. M., & Odom, M. D. (2007). Profiling cyber-slackers in the workplace: demographic, cultural, and workplace factors'. *Journal of Internet Commerce*, 6 (3), 75 - 89.

- Ünal, F. Ö. ve Tekdemir, S. (2015). Sanal kaytarma: Bir kamu kurumunda ampirik bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 95-118.
- Vural, A. B. Z. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20 (5), 3348-3382.
- Yıldız, B. ve Yıldız, H. (2014), *İş yaşamındaki sanal kaytarma davranışlarının hukuki yönden incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi 22. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 771-776.

Extended Abstract

Introduction

Like in every space in life, use of computer, smart phones and the Internet technologies has increased in organizations. It is possible to talk about the advantages and disadvantages of computer use of the workers. Using Internet makes access to information, contribute to the organization efficiency (Seymour & Nadesan 2007, 544), and let off steam, higher job satisfaction and creativity (Vitak et al. 2011, 1752) possible. Nevertheless, personal use of computers and the Internet Technologies causes inefficiencies in managing human resources and time (Lim and Teo 2005, 1083, even it may cause legal problems for organizations (Kaplan & Öğüt 2012, 592, Yıldız & Yıldız, 2014).

As a result of increasing use of computer and IT, it is found that there are studies related to workers and organization perspectives in the literature. One of the concepts at issue is cyber loafing in the literature. Cyber loafing is possible to be described as a worker's personal use of computer and smart phones via workplace Internet connection.

It is undeniable that there is a huge development era that information and communication technologies going through. This process makes information technologies indispensable for daily life. While computers and the Internet bring advantages for workers and organizations in their daily lives, some problems and negativity come with as well. One of the organizational problems concerning the negativity is personal use of the Internet and computers during the work hours. This causes workforce loss and decrease in productivity. The process of development in the computer and the Internet technologies affects not only organizations but also educational institutions.

Increased use of computers and the Internet at schools affected the people forming school community in the same direction, which has increased the use of computers and the Internet as well. School administrators also, make use of computers and the Internet in order to manage educational and management processes effectively. Coherently, almost all of the school administrators have access to computer and the Internet of their own. The necessity of using computers and the Internet, and increase in smart phones cause more personal use of computer and the Internet problems in organizations and educational institutions.

This paper aims to specify the types of cyber loafing they use in the workplaces, identify the frequency of cyber loafing behavior and determine whether the frequency of cyber loafing depends on demographical variables (gender, experience, school type, and personal use of computers and the Internet during work hours) of school administrators employed in Giresun (downtown only) elementary and secondary schools.

Method

This paper focusing on defining cyber loafing of elementary and secondary state school administrators uses survey method. The working group of the study includes 104 school administrators employed in elementary and secondary state schools in Giresun in 2014-15 academic years. In order to determine important and unimportant cyber loafing behavior 'Cyber Loafing Activity Scale' developed by Örucü and Yıldız (2014) is used.

School Administrators attitudes towards cyber loafing is studied with the help of descriptive statistics and t-test is preferred to decide whether administrators' cyber loafing attitudes are related to gender. Whether there is a meaningful difference in cyber loafing and computer and the Internet use in terms of school type, years of experience, and use of computer and the Internet during work hours is tested via one way analysis of variance (ANOVA). SPSS 15.00 is used for analysis of the data.

Result and Discussion

The study states that important and unimportant attitudes of the administrators towards cyber loafing do not differ in terms of gender and school type, but years of experience. The more time the school administrators spend on using Internet and computer for personal purposes important and unimportant cyber loafing behavior increases. When the average of the answers to the questions studied, it is found that school administrators have scored most for the option 'to join social networks (Facebook, Twitter etc.), and the least for the option 'for fun and spend some free time'. Administrators participating have scored most for the option 'to join social networks (Facebook, Twitter etc.), and the least for the option 'for fun and spend some free time'. It can be inferred that administrators sometimes 'join in social networks' and never 'use the Internet and computer for fun or spend free time' during work hours, which points out that administrators are social media users. Social media is a way of communication basically requiring sharing and discussing without time and place limits. Social media has social networks and groups, which help people using social media to advertise their organizations, make friends, and foster communication (Vural & Bat, 2010). It is undeniable fact that school administrators make use of this new and popular way of communication with all technological development. People can communicate via script, pictures, video or audio files on social media. To be an effective leader a person needs to have social and communicative skills. A manager may enhance their social skills by using proper way of communication and communicative skills by using written and oral ways of accessing information (Can, 1999). As a result, administrator's use of social media not only enriches the communication channels but also helps administrators to enhance their communicative skills. However, if school administrators use social media frequently, this may result in problems in managing human resources and time in organizations, and having legal problems of the organizations.